

MÜZİK EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN MÜZİKSEL İTME DERSİNDE MAKAMSAL DİKTE YAZMA BECERİLERİNİN BELİRLENMESİ¹

Nabi BURÇ² Yavuz EN³

²Bilim Uzmanı, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Mezunlu, nburc90(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2768-2817

³Doçent Doktor, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, yavuzsen(at)atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0042-4295

Burç, Nabi ve Yavuz en. “Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Müziksel İtme Dersinde Makamsal Dikte Yazma Becerilerinin Belirlenmesi”. *İdil*, 64 (2019 Aralık): s. 1817-1834. doi: 10.7816/idil-08-64-17

Öz

Bu ara tırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin makamsal dikte yazma becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, ara tırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte yazmadaki becerilerinin belirlenmesi ve çeşitli de ğerkenlere göre benzerlik-farklılıklarının ortaya çıkarılması yönüyle önem ta imaktadır. Ara tırmanın modeli betimsel desenden olmaktadır. Ara tırmada müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel itme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekleştirilmiştir. Dikte yazma becerilerinin belirlenebilmesi için öğrencilerin daha önce eğitimi görmüş oldukları, tampere sisteme uygun olan ve piyano ile icra edilebilen, Bûselik, Hicaz, Nihavend ve Kürdî makamlarında ara tırmacılar tarafından hazırlanan ezgiler ilk olarak uzman görüşlerine sunulmuş makamsal dizi ve öğrencilerin düzeylerine uygunlu ğu açısından değerlendirilmesi sağlanmıştır. Çalışmanın uygulama boyutunda; öğrencilere hazırlanan makamsal ezgiler dinletilmiş, dinledikleri ezgileri notaya almaları istenmiştir. Ara tırmada, öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğunu ve iki dikte arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu, anlamlı bir farkın olmadığı sonuçlarına varılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre öğrencilerin makamsal dikte puanlarının, mezun olunan lise ve sınıf de ğerkenlerine göre farklılık gösterdiği, cinsiyet, ya ş, fakülte, çalgı, a ırlıklı olarak dinlenen müzik türü ve a ırlıklı olarak icra edilen müzik türü de ğerkenlerine göre farklılık göstermedi ği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, müziksel itme, makamsal dikte

Makale Bilgisi

Gelişim : 14 A ustos 2019

Düzeltilme: 21 Eylül 2019

Kabul: 16 Ekim 2019

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Yavuz EN danışmanlığında, Nabi BURÇ tarafından yapılan “Mesleki Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Müziksel İtme Dersine Yönelik Tutumlarının Makamsal Dikte Yazma Becerilerine Etkileri” adlı yüksek lisans tezinin bir bölümünden geliştirilerek oluşturulmuştur.
© 2019 İdil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giri

Sanat e itiminin alt kollarından olan fonetik sanat e itiminin bir dalı da müzik e itimidir. Müzik e itimi daha çok sessel ve i itsel nitelikli bir sanat e itimi olarak, güzel sanatlar e itiminin en önemli dallarından birini olu turur. Müzik e itimi kısaca müziksel davranı kazandırma, müziksel davranı de i tirme ya da müziksel davranı geli tirme sürecidir (Uçan, 1997: 5). Müzik e itimi bireyin ya antısında e itsel ve sosyal bir etkinlik olarak yer almaktadır. Müzik; günlük ya antıda dinlenen ezgiler, enstrüman çalmayı ö renme veya çe itli aktivitelere (korolarda, orkestralarda) yer alma yönleriyle bireyin sosyal ya amını zenginle tirmektedir.

Uçan (1997: 30-33)'a göre müzik e itimi temelde, genel, özengen (amatör) ve mesleki (profesyonel) olmak üzere üç ana amaca yönelik olarak düzenlenip gerçekleştirilir. Mesleki müzik e itimi, müzik alanının bütünü, bir kolunu ya da dalını, o bütün, kol ya da dal ile ilgili bir i i meslek olarak seçen, müzi e belli düzeyde yetenekli ki ilere yönelik olup, dalın, i in ya da mesle in gerektirdi i müziksel davranı ları ve birikimi kazandırmayı amaçlar.

Mesleki müzik e itiminde di er alan bilgilerinden (ses e itimi, çalgı e itimi vs.) öncelikli olarak kulak e itimi ve müzik teorisi özellikle temel bilgi ve becerileri kapsayan önemli bir basama ı olu turmaktadır.

Bireyin kalıtsal olarak getirdi i ve müziksel ö renmesini çerçeveleyen sınıra ya da müziksel ö renme kapasitesine "müzik yetene i" denir. Müziksel algılama yetene inin ölçümü, ayrıntılarında küçük farklılıklar olmakla birlikte, genellikle verilen seslerin (bir, iki, üç ve dört ses), ezgilerin (tonal-makamsal) ve ritm kümelerinin yineletilmesi biçiminde yapılmaktadır. Müziksel algılama yetene inin ölçümü sürecinde;

)] Ritm kümelerinin yinelenebilme derecesi, ritm duygusunu;

)] Yatay aralıkların (tek ses) yinelenebilme derecesi birbirinden ba ımsız soyut seslerin yükseklerini algılama yetene ini;

)] Dikey ses kümelerinin (akorların) yinelenebilme derecesi, seslerin birbiri ile olan ili kilerini algılama yetene ini;

)] Ezgilerin yinelenebilme derecesi ise müzik belle inin kapasitesini ölçmede fikir verir (Özgür & Aydo an, 2006: 3-4).

Müzikal i itme e itimi bireyin i itme yoluyla müzikal ö eleri, tek sesi ya da çok ses kümelerini, ezgi ve ritimleri algılamasını, bunları belle e alıp tekrar etmesini ve gerekti inde notalara aktarmasını sa lamaktır (Özçelik, Kazkayası & Civitçi, 1998: 71).

itme yetene i; bölgesel, ba ıl ve mutlak olmak üzere üç grupta incelenebilir. Bölgesel (Yakla ık) itme; müziksel seslerin yükseklik özelliklerini bölgesel olarak (kalın-ince) tanımlayabilme yetene idir. Duyulmuş müziksel ses, bulundu u alana göre yakla ık olarak algılanabilir. Ba ıl-Göreceli (Rölatif) itme; müziksel sesleri bilinen ba ka bir sesle kar ıla tırarak tanıma, ayırt etme adlandırma yetene idir. Müziksel itme Okuma Yazma ö retim programları "ba ıl i itme" yetene ini geli tirmeye yöneliktir. Mutlak-Salt (Absolüt) itme; müziksel sesleri ba ka bir ses yardımı olmaksızın algılayıp-adlandırabilme yetene idir. Önceleri mutlak i itme yetene inin kalıtsal oldu u ve do u tan geldi i kabul edilmekteydi. Yapılan ara tırmalar; çevre, küçük ya ta müzik e itimine ba lama, düzenli ve uzun süreli çalı ma ile mutlak i itmenin olu tu u tezini ortaya koymaktadır" (Özgür & Aydo an, 2006: 4).

Müziksel yetenek iyi düzeyde bir müziksel algılama ve müziksel bellek ile örtü mektedir. Müzikte algılama ve anımsama sadece sesler, ses aralıkları, gürlük, ritim, melodi gibi müzi in ö elerini oldu u gibi algılamak ve hatırlamakla mümkündür. Müzi in bütün olarak algılanması ve hatırlanmasına ili kin olarak kısa süreli bellekte melodinin nasıl anımsandı ını ara tıran çalı malarda müzi in kısa süreli belle e girme ve orada kalma sürecine odaklanmı tır. Bu ara tırmalar melodi hattının algılamada ve anımsamada etkisinin çok önemli oldu unu göstermi tir. Bellek için önemli olan melodinin hattı veya seyridir (Peynircio lu, 1996'dan akt., Yayı, 2006: 35).

Müziksel okuma (solfej) bir müzik yazısını müzi in harfleri olarak nitelendirebilecek notaların ad, yükseklik, süre (ritim), hız, gürlük ve ayrıtılarıyla seslendirmeye denir. Müziksel okuma; okumanın özelli ine göre farklı biçimlerde yapılabilir. Bunları; bona (ritimsel okuma), de ifre okuma, tek ya da toplu okuma, tek sesli ya da çok sesli okuma, e likli ya da e liksiz okuma, farklı anahtarlarda (sol, fa vb.) okuma, tonal ya da makamsal okuma, sesli ya da sessiz okuma e klerinde sıralayabiliriz (Özgür & Aydo an, 2006: 4).

Müziksel okumayı en iyi tanımlayabilecek çalı ma, müziksel yazmadır. Ana dilde okumayla yazma arasında nasıl bir ili ki varsa, müziksel okumayla müziksel yazma arasında da böyle bir ili ki bulunmaktadır" (Lavignac, 1939: 25). Sesleri müzik yazısının ö eleriyle ifade etmeye müziksel yazma denir. Müziksel yazmanın birbirinden farklı iki boyutu vardır. Bunlar; i itilen sesleri yazma (dikte etme) ve müziksel dü ünceleri, tasarıları yazma (yaratma) boyutlarıdır. Müziksel yazma müziksel dü ünmeyi kolayla tırır, müziksel yaratıcılı ı geli tirir. Müziksel yaratıcılı a ili kin etkinlikler müzik dilinin ö elerini daha iyi kavramaya yardımcı olur. Müziksel yazma, kulak e itiminin önemli bir parçası olmu tur. Çünkü, duyulmuş müzi e anlam verebilmeyi, sesleri düzene koyabilmeyi en iyi ö reten yöntemdir (Akt., Özgür & Aydo an, 2006: 5).

Dil okuryazarlı ının dili anlayarak dinleme, konu ma, okuma ve yazma becerisini içermesi gibi müzik okuryazarlı ı da müzi i anlayarak dinleme, konu ma, okuma ve yazma becerisi gerektirir. Bu do rultuda i itme e itiminin solfej ve dikte olarak iki temel ö eden olu tu u söylenebilir. Solfej, verilmi olan müzikal notayı seslendirme; dikte ise çalınmı olan müzi i müzik yazısına dönü türme becerisidir (Holmes, 1999'dan akt., Özaltuno lu, 2011: 1).

Makamsal dikte ise, belirli bir makamda ve o makamın özellikleri göz önünde bulundurularak olu turulmu ezgilerin yazılması/yazdırılmasıdır.

Dikte çalı malarında ezgiler temel düzeyde ritim ve aralık özellikleri bakımından de erlendirilir. Ö renciler bu iki özelli i zihinlerinde de erlendirerek seslendirilen ezgiyi kâ ıda geçirirler. Ritim ve aralık bilgilerinin yanı sıra ö renciler ezginin tonu ve armonik yürüyü leri hakkında da fikir sahibi olmalıdırlar. Ton bilgisi ö rencilere ba ta e itmen tarafından verilebilece i gibi herhangi bir yardımcı ba langıç notası (ör. la-do) veya kadans-dizi seslendirilmesi ile de ö rencilerin algılamasına bırakılabilir. Ezginin metrik yapı bilgisi ise (3/4-2/4 vb.) yine ba ta e itimci tarafından ö rencilere verilebilece i gibi e itimcinin metrik yapıyı belirten küçük bir ritim cümlesi seslendirmesi ile algılanması ö rencilere bırakılabilir (Özgül & Tanınmı , 2016: 145-146).

Ara tırmada ö rencilere Bûselik, Kürdî, Hicaz ve Nihavend makamlarında dikteler yazdırıldı ından makamın tanımı ve bu makamların özellikleri hakkında bilgilere yer verilmi tir.

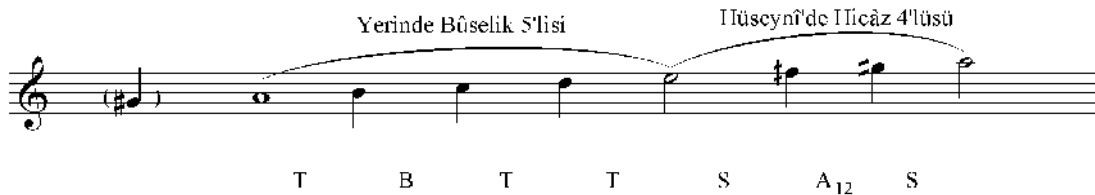
Türk müzi inde makam dizilerinin bir dörtlü ile bir be liden veya bir be li ile bir dörtlüden meydana geldi i bir dizide en önemli perdelerin durak, güçlü ve asma karar perdeleri oldu u bilinmektedir. Makam; bir dizide durak ve güçlünün önemini belirtmek ve di er kurallara da ba lı kalmak suretiyle na meler meydana getirerek gezinme ekinde tanımlanmaktadır (Özkan, 2006: 94). Türk müzi inde makam kelimesi sadece diziyi kapsamaz. Makamın olu abilmesi için ba ka unsurlara da ihtiyaç vardır. Dizi bunlardan sadece bir tanesidir ve makamın iskeletini meydana getirir. Makamın meydana gelebilmesi için, dizinin seyir ile hareket kazanması gerekmektedir. Çe nilerin sistem içinde farklı yapılar gösterip dizilerin ortak ili kileri ile birle mesi, makamı ve makamın ki ili ini olu turan kalı ları yönlendirmektedir (Yavuzo lu, 2009: 35).

Karadeniz (1983; 64) ise her makamın kendine göre bir seyri oldu unu; aynı gam içinde kalmakla birlikte hangi seslerin ne ekinde kullanaca ının bilinmesi gerekti ini belirterek, her makamın kendi seyrine uygun perdeleri kullanarak yine kendine mahsus bir çe ni meydana getirdi inden bahsetmi tir.

Bûselik Makamına ili kin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın dura ı: La (Dügâh), seyri: çıkıcıdır. Bazen çıkıcı-inici olarak da kullanılmı tir. Güçlüsü: Mi (Hüseyinî) perdesidir. Bazı klasik eserlerde güçlü, birinci derecede Çargâh, ikinci derecede Hüseyinî perdesidir. Dizisi: ki türlü dizisi vardır. Yerinde Bûselik be lisi üzerine Kürdî dörtlüsünün eklenmesi ve yerinde Bûselik be lisine Hicaz dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmi tir.

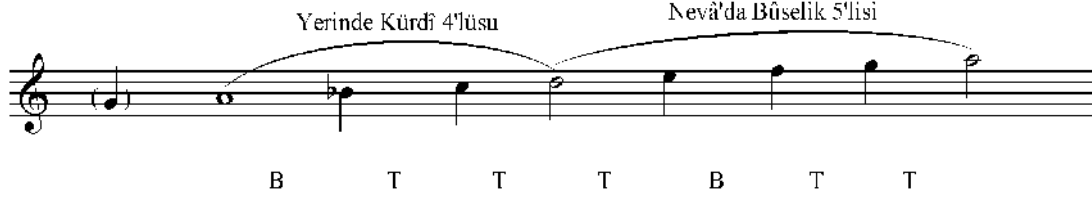
ekil 1. Bûselik Makamı 1. Tip Dizi

ekil 2. Bûselik Makamı 2. Tip Dizi

Makamın donanımı: donanıma bir ey yazılmaz. Gerekli i aretler eser içinde gösterilir. Yeden: 2. çizgideki bakiye diyezli Sol (Nim Zirgüle) perdesidir. Geni leme: Her iki dizi için Dügâh'taki Bûselik be lisi simetrik olarak Muhayyer perdesine göçürülür. Dolayısıyla Muhayyer'de Bûselik be lisi ekinde geni ler. Seyri: Makamın seyrine, durak civarından ba lanır. Daha sonra Hüseyinî'deki Kürdî dörtlüsü ve Hüseyinî'de Hicaz be lisi gösterilir. Ardından Muhayyer'de Bûselik be lisiyle geni leme yapar. Bütün dizide karı ık gezindikten sonra Çargâh'ta Çargâh, Nevâ'da Hicaz, Çargâh'ta Nikriz ve Hüseyinî'de U âk'lı asma kalı lar yapıldıktan sonra Dügâh perdesinde ço unlukla yedenli tam karar yapılır (Özkan, 2006: 122-124).

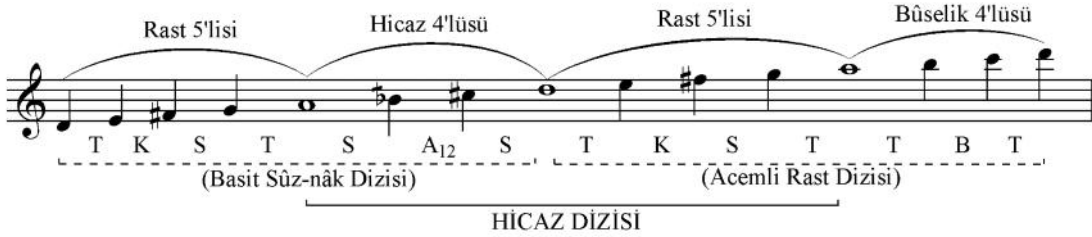
Kürdî Makamına ili kin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın dura ı: La (Dügâh), Seyri: Çıkıcıdır. Bazen inici-çıkıcı olarak da kullanılmı tır. Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Yerinde Kürdî dörtlüsüne, Nevâ'da Bûselik be lisinin eklenmesinden meydana gelmi tir.

ekil 3. Kürdî Makamı Dizisi

Donanım: Si küçük mücenneb bemolü, Yedeni: 2. çizgideki Rast perdesidir. Geni lemesi: Durak üstünde bulunan Kürdî dörtlüsü, tiz durak muhayyer üstüne simetrik olarak göçürülür. Böylece aynı zamanda Nevâ perdesi üzerinde bir Bûselik dizisi de meydana gelmi olur. Seyir: Durak veyâ güçlü civarından seyre ba lanır. Dizide karı ık gezinip güçlü Nevâ perdesinde Bûselik'li yarım karar yapılır. Daha sonra yine bütün dizi ve istenirse geni lemi kısımda da dola ılıp Dügâh perdesinde Kürdî çe nisiyle tam karar yapılır (Özkan, 2006: 133-134).

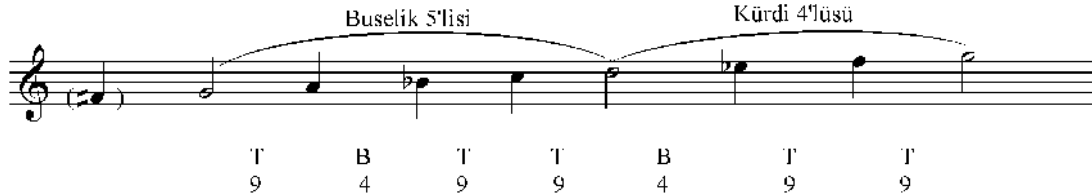
Hicaz Makamına ili kin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın dura ı: La (Dügâh) perdesidir. Seyri: nici-çıkıcı Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Yerinde Hicaz dörtlüsüne Nevâ'da Rast be lisinin eklenmesiyle meydana gelmi tir.

ekil 4. Hicaz Makamı Dizisi

Donanım: Si için bakiye bemolü, Fa ve Do için bakiye diyezi donanıma yazılır. Yeden: Sol (Rast) perdesidir. Geni leme: Hicaz makamı, dizisi her iki taraftan da geni letilebilir. Birincisi tiz taraftan geni leme, tiz tarafının üstüne Bûselik dörtlüsü getirilerek geni letilir ve Neva perdesinde Acemli Rast dizisi meydana getirilmi olur. Bu durumda Muhayyer perdesi üzerinde herhangi bir kalı söz konusu de ildir. Ayrıca pest tarafındaki Hicaz dörtlüsü de tiz tarafın üstüne getirilerek geni letilir. kincisi pest taraftan geni leme, tiz tarafındaki Rast be lisi pest tarafın altına getirilerek geni letilir. Bu durumda da Yegah perdesinde Basit Suzinak dizisi meydana getirilmi olur. Seyri: Seyre durak, güçlü veya bunların civarlarından ba lanır. Önce dizide karı ık dola ılır ve güçlüde Rast çe nisiyle yarım karar verilir. Bilahare bütün dizide, gerek görüldü ünde, geni letilme bölgesinde de dola tıktan, gerekli asma kararlar ve istenen geçkiler yapıldıktan sonra Dügâh perdesinde Hicaz dizisiyle tam karar verilir (Aybars, 2011: 62).

Nihavend Makamına ili kin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın dura ı: Sol (Rast) perdesidir. Seyri: nici-çıkıcıdır. Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Rast'ta Bûselik be lisine Nevâ'da Kürdî dörtlüsünün eklenmesiyle olu ur.

ekil 5. Nihavend Makamı Dizisi

Donanım: Si için küçük mücenneb bemolü (Kürdî), Mi için küçük mücenneb bemolü (Hisar) perdeleri donanıma yazılır. Yeden: Fa bakiye diyezi (Irak) perdesidir. Geni leme: Gerdaniye'de Buselik'li, Eviç'de Segâh'lı, Hüseyini'de Kürdî'li Nevâ'da Sabâ'lı, Çargâh'ta Buselik'li ve Nikriz'li Dügâh'ta Hicaz'lı, Rast'ta Nikriz'li geçkiler olabilece i gibi ba ka geni lemelere de ula ılabilir. Seyri: Seyre genellikle Rast veya Nevâ perdesinden girilir. Nevâ perdesi üzerindeki Kürdî ve Gerdaniye perdesi üzerindeki

çe nilerini kullanır. Ço unlukla Nevâ perdesinde asma kalı lar da yapar ve Büselik'li bir ini le Rast'ta karar verilir. Genelde rastlanan iki türünde ise Nevâ perdesinde Buselik çe nisi varsa Nihavend-i Kebir, Hicaz çe nisi varsa Nihavend-i Rumi olarak adlandırılmaktadır (Kurtuldu, 2018: 273).

Çalı ma konusuna yönelik yapılan alanyazın ara tırmasında; müziksel i itme dersini, müziksel dikte çalı malarını ve müziksel i itme derslerinde makamsal ezgilerin kullanımını ele alan çalı malar oldu u tespit edilmi tir; Müziksel i itme ile ilgili, Ertürk (2018), Özdemir (2018), Ünal (2018), Belge (2017), endurur (2017), Nazlımo lu (2016), Babacan (2015), Ba cı (2015), Gençel Ataman (2013), Tufan (2012), Öztürk (2010), Deniz (2009), Tekin Gürgen (2008), Apaydınlı (2006) ve Yayla (2006)'nın çalı malarına ula ılmı tir. Yapılan ara tırmalarda müziksel i itme dersinin kuramsal ve teknik yönüyle e itim yönüne de inilmi tir. Ara tırma sonuçlarına bakıldı ında genel olarak ö rencilerin müziksel i itme dersi ba arılarının çe itli de i kenlere göre farklılık gösterdi i, uygulanan yöntemlerin i itme derslerindeki ba arıyı olumlu yönde etkiledi i saptanmı tir.

Müziksel dikte ile ilgili, Özgül ve Tanınmı (2016), Karkın ve Ba (2016), Ba (2015) ve Özaltuno lu (2011)'nun çalı malarına ula ılmı tir. Karkın ve Ba (2016), Ba (2015) çalı malarını güzel sanatlar liselerinde, Özgül ve Tanınmı (2016) e itim fakültelerinde, Özaltuno lu (2011) ise güzel sanatlar fakültesinde yapmı tir. Ara tırmalarda çe itli uygulamaların dikte yazma becerilerine etkileri ara tırılmı ve ba arıları olumlu yönde etkiledikleri sonucuna varılmı tir.

Müziksel i itme ve makamsal Türk müzi ini konu alan ara tırmalar incelendi inde; Hasar (2016), en ve Burç (2016), Dönmez (2015), Yıldız (2013) ve Yıldırım (2012) tarafından yapılan çalı malara ula ılmı tir. Hasar (2016) ara tırmasında; Türkiye'de müzik ö retmeni yeti tirmekte olan çe itli üniversitelerin ders bilgi paketinde yer alan Müziksel itme Okuma Yazma ders içeriklerini incelemi ve bu dersi yürütmekte olan ö retim üyelerinin görü leri do rultusunda durum tespiti yapmı tir. en ve Burç (2016) ara tırmaları sonucunda, i itilen makamları tanıma, makamın seyri, ezgisel çizgisi, makamın dizisi, ezginin ba langıç sesi-bitisi sesi (tam kalı) faktörlerinin önemli oldu unu ve ara tırmaya katılan ö rencilerin seslendirilen seyirlerdeki makamları tanıma oranlarının sırasıyla; Büselik, Karcı ar, Hicaz, Rast, Hüseyinî, U ak, Nevâ, Kürdî makamları oldu u görülmü tür. Dönmez (2015) ara tırmasında; kültürümüzün ve müzi imizin önemli ürünlerinden olan halk müzi i ezgilerinin müzik e itimi alanında, müziksel i itme-okuma e itimi kapsamında kullanılabilir oldu unu ve böyle bir müzik e itiminin, ulusal kültürümüze ve müzi imize önemli bir katkısının olaca ı sonucuna ula mı tir. Yıldız (2013) ara tırmasında; Müziksel itme Okuma Yazma derslerinde makamsal dizilerin ö retiminde Sefai ACAY yakla ımının kullanılabilir oldu u sonucuna ula mı tir. Yıldırım (2012) tarafından yapılan ara tırmada ise; Türk makam müzi i dizilerinden yararlanılarak kulak e itimi ve solfej derslerine yönelik bir ö retim modeli olu turulmu ve bu modelin ö renci ba arısına etkileri incelenmi tir.

Yapılan ara tırmalar incelendi inde müziksel i itme derslerine ili kin çe itli çalı maların yer aldı ı, makamsal ezgilerin i itme e itiminde kullanılma durumlarını ele alan ara tırmalar yapıldı ı görülmektedir. Mesleki müzik e itimi alan ö rencilerin müziksel i itme e itimlerinde makamsal dikte yazma becerilerinin incelenmesi bu ara tırmanın konusunu olu turmaktadır.

Ara tırmanın Problem Cümlesi

Ara tırmanın problem cümlesi, "Mesleki müzik e itimi alan ö rencilerin makamsal dikte yazma becerileri ne düzeydedir?" ekinde belirlenmi tir. Ara tırmanın problemi do rultusunda a a ıdaki sorulara cevap aranmı tir;

1. Ara tırmanın çalı ma grubunu olu turan ö rencilerin iki makamsal dikteden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ili ki ve farklılık var mıdır?

2. Ara tırmanın çalı ma grubunu olu turan ö rencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri cinsiyet, ya , mezun olunan lise, e itim aldıkları mesleki müzik e itim kurumu, e itim alınan sınıf düzeyi ve çalgı de i kenlerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Ara tırmanın çalı ma grubunu olu turan ö renciler hangi tür müzikleri dinlemekte ve icra etmektedir, ö rencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık göstermekte midir?

Ara tırmanın Amacı ve Önemi

Bu ara tırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir E itim Fakültesi Güzel Sanatlar E itimi Bölümü Müzik E itimi Ana Bilim Dalı ö rencilerinin makamsal dikte yazma becerilerini belirlemek ve çe itli de i kenlere göre farklılıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Ara tırma, ö rencilerin makamsal dikte yazmadaki becerilerinin belirlenmesi yönüyle önem ta ıtmaktadır.

Yöntem

Ara tırma betimsel desenden olu mu olup genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, nitel ara tırma yöntemlerinden literatür taramaya yer verilmiştir. Ara tırmanın ilk a masında öncelikle alanyazın incelenmiş konu ile ilgili tez ve makale gibi bilimsel çalışmalara ula ılmıştır. Ara tırmada müzik e itimi alan ö rencilerin müziksel i itme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekleştirilmiştir. Yapılan uygulama sonucunda elde edilen veriler çe itli testlere tâbi tutularak yorumlanmıştır.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan olu an bir evrende, evren hakkında genel bir kamıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var oldu u ekliyle betimlemeyi amaçlayan modeller olarak adlandırılmaktadır. Ara tırmaya konu olan olay kendi ko ulları içerisinde ve oldu u gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009: 77-79).

Çalışma grubu

Ara tırmanın çalışma grubu, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir E itim Fakültesi Güzel Sanatlar E itimi Bölümü Müzik Ö retmenliği Ana Bilim Dalı 2. ve 3. sınıfta okuyan 110 ö renciden oluşmaktadır.

Ara tırmanın çalışma grubunda yer alan ö rencilerin demografik bilgilerine ait veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ö rencilerin Demografik Bilgi Da ılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	53	48.2
Kız	57	51.8
Toplam	110	100
Ya	f	%
19-21	44	40.1
22-24	49	44.5
25-27	9	8.2
28-30	4	3.6
31 ve üzeri	4	3.6
Toplam	110	100
Fakülte	f	%
E itim	63	57.3
Güzel Sanatlar	47	42.7
Toplam	110	100
Lise Türü	f	%
Güzel Sanatlar	71	64.5
Di er	39	35.5
Toplam	110	100
Sınıf Düzeyi	f	%
2. Sınıf	40	36.4
3. Sınıf	70	63.6
Toplam	110	100
Çalgılar	f	%
Ba lama	31	28.3
Gitar	9	8.2
Keman	36	32.7
Viyola	7	6.4
Viyolonsel	9	8.2

Kanun	2	1.8
Ud	2	1.8
Tanbur	1	0.9
Flüt	5	4.5
Piyano	4	3.6
an	4	3.6
Toplam	110	100

Tablo 1’de ara tırmaya katılan ö rencilerin demografik bilgileri incelendi inde, erkek (f: 53, %48.2) ve kız (f: 57, %51.8) ö rencilerin sayısının denk oldu u, ya da ılımlında ço unlu un 19-24 ya grubunda oldu u (f: 93, %84.6), ö renim görülen fakülte da ılımlında ço unlu un e itim fakültesinde oldu u (f: 63, %57.3), mezun olunan lise türü da ılımlında ço unlu un güzel sanatlar liselerinde oldu u (f: 71, %64.5), ö renim görülen sınıf düzeyi da ılımlında ço unlu un 3. sınıflarda oldu u (f: 70, %63.6), çalgılarda ise ço unlu un ba lama ve keman (f: 67, %61) oldu u görülmü tür.

Verilerin toplanması ve analizi

Ara tırmada müzik e itimi alan ö rencilerin müziksel i tme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekte tirilmi tir. Dikte yazma becerilerinin belirlenebilmesi için ö rencilerin daha önce e itimini görmü oldukları, tampere sisteme uygun olan ve piyano ile icra edilebilen, Bûselik, Hicaz, Nihavend ve Kürdî makamlarında, ara tırmacılar tarafından hazırlanan ezgiler ilk olarak uzman görü lerine sunulmu makamsal dizi ve ö rencilerin düzeylerine uygunlu u açısından de erlendirilmesi sa lanmı tir. Görü leri alınan uzman grubu özelliklerine Tablo 2’de yer verilmi tir.

Tablo 2. Makamsal Dikteler Hakkında Görü leri Alınan Uzman Grubu

Görev Yeri	Unvanı	Alanı
Atatürk Üniversitesi	Dr. Ö r. Üyesi	Müzik E itimi
Atatürk Üniversitesi	Dr. Ö r. Üyesi	Müzik E itimi
Atatürk Üniversitesi	Dr. Ö r. Üyesi	Müzik E itimi

Çalı manın uygulama boyutunda hazırlanan makamsal ezgiler ö rencilere dinletilmi , dinledikleri ezgileri notaya almaları istenmi tir. Çalı mada ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerini belirlemek için ara tırmacılar tarafından hazırlanan makamsal ezgiler piyano ile çalınarak yazdırılmı tir. Ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerini tespit edebilmek için sınıf düzeyleri göz önünde bulundurularak, biri kolay biri zor olmak üzere, Kürdî ve Nihavend makamları ikinci, Bûselik ve Hicaz makamları üçüncü sınıflara sorulmu tur. Kolay olan (Kürdî-Bûselik) dikteler makamsal dikte 1, zor olan (Nihavend-Hicaz) dikteler makamsal dikte 2 olarak adlandırılmı tir. De erlendirmede her bir makam için sekiz ölçüden olu an dikteler 100 puan üzerinden, 50 puanı orta düzey kabul ederek, ölçü ba ına 12.5 puandan hesaplanmı tir. Bu puanlar istatistik programına girilerek gerekli hesaplamalar ve testler yapılmı tir. istatistik verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programı kullanılmı tir. Ara tırma kapsamında demografik bilgilere verilen cevapların frekans yüzde da ılımları hesaplanıp tablola tırlmı ve yorumlanmı tir.

Ara tırmada hangi hipotez testinin kullanılaca ının belirlenmesine yönelik olarak, verilerin normal bir da ılım gösterip göstermedi inin belirlenmesi için Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmı tir. Buradaki karar, e er da ılım normal ise Parametrik testler, da ılım normal de il ise Non Parametrik testlerin kullanılması yönünde olacaktır. Tablo 3, 4 ve 5’te Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 3. Makamsal Dikte 1’den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

statistik	sd	p
0.074	110	0.175

Tablo 3'teki makamsal dikte 1'den alınan puanlara ait *Kolmogorov-Smirnov normallik testi* sonuçlarına göre, anlamlılık de erlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal da ıldı ı belirlenmi tir. Bu veriler do rultusunda de erlendirme kriterlerine *Parametric Testler* uygulanmı tır.

Tablo 4. Makamsal Dikte 2'den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

statistik	sd	p
0.122	110	0.000

Tablo 4'teki makamsal dikte 2'den alınan puanlara ait Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına göre, anlamlılık de erlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal da ılmadı ı belirlenmi tir. Bu veriler do rultusunda de erlendirme kriterlerine Non Parametric Testler uygulanmı tır.

Tablo 5. Makamsal Dikte 1 ve Dikte 2'den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

statistik	sd	p
0.094	220	0.000

Tablo 5'teki makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den alınan puanlara ait Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonuçlarına göre, anlamlılık de erlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal da ılmadı ı belirlenmi tir. Bu veriler do rultusunda de erlendirme kriterlerine Non Parametric Testler uygulanmı tır.

Makamsal dikte 1 ile makamsal dikte 2 arasındaki ili kinin belirlenebilmesi için Korelasyon Analizi, farklılı ın belirlenebilmesi için ise aretli Sıralar Testi uygulanmı tır.

Ara tırmaya katılan ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların, cinsiyete, mezun oldukları liselere, okudukları fakülteye, sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermedi inin saptanması için, ba ımsız iki gruba yönelik Ba ımsız Örneklem t testi uygulanmı tır. Ara tırmaya katılan ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların, ya a, çalgılarına, a ırlıklı olarak dinledikleri müzik türlerine, a ırlıklı olarak icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermedi inin saptanması için, ba ımsız ikiden fazla gruba yönelik One Way Anova testi uygulanmı tır.

Ara tırmaya katılan ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, cinsiyete, mezun oldukları liselere, okudukları fakülteye, sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermedi inin saptanması için, ba ımsız iki gruba yönelik Mann Whitney U testi uygulanmı tır. Ara tırmaya katılan ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, ya a, çalgılarına, a ırlıklı olarak dinledikleri müzik türlerine, a ırlıklı olarak icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermedi inin saptanması için, ba ımsız ikiden fazla gruba yönelik Kruskal Wallis testi uygulanmı tır.

Bulgular ve Yorum

Ara tırmanın problemi do rultusunda mesleki müzik e itimi alan ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin ne düzeyde oldu una ili kin bulgulara Tablo 6'da yer verilmi tir.

Tablo 6. Ö rencilerin Makamsal Diktelerden Aldıkları Puan Ortalamaları

Makamsal Dikteler	N	x	SS
Makamsal Dikte 1	110	57.15	28.279
Makamsal Dikte 2	110	53.70	31.719

Tablo 6'daki ö rencilerin makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve incelendi inde, makamsal dikte 1'den alınan puanların aritmetik ortalamalarının $x=57.15$, makamsal dikte 2'den alınan puanların aritmetik ortalamalarının $x=53.70$ oldu u görülmektedir. Buna göre ö rencilerin makamsal

dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde oldu u söylenebilir.

Ara tırmanın birinci alt problemine ili kin bulgular

Ara tırmaya katılan ö rencilerin iki makamsal dikteden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ili ki ve farklılık olup olmadı ı tablolar halinde incelenmi tir.

Tablo 7. Makamsal Dikte 1 ile Dikte 2'den Alınan Puanlar Arasındaki li kiler

Makamsal Dikteler	N	x	SS	r	p
Makamsal Dikte 1	110	57.15	28.279	0.732	0.000
Makamsal Dikte 2	110	53.70	31.719		

Tablo 7'deki ö rencilerin makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den aldıkları puanlar arasındaki ili ki incelendi inde, makamsal dikte 1'in aritmetik ortalamasının $x=57.15$, makamsal dikte 2'nin ise $x=53.70$ oldu u görülmü tür. Ba ka bir anlatımla makamsal dikte 1 ve 2'den alınan puanlar arasında pozitif yönde (de i kenlerden biri artarken di eri de artar veya biri azalırken di eri de azalır) anlamlı bir ili kinin oldu u görülmektedir [$r=0.732$, $p=0.000$].

Tablo 8. Makamsal Dikte 1 ile Dikte 2'den Alınan Puanlar Arasındaki Farklılıklar

	Sıralar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
Makamsal Dikte 1-	Negatif Sıralar	54	57.85	3124.0	-1.469	0.142
	Pozitif Sıralar	49	45.55	2232.0		
Makamsal Dikte 2	E it Sıralar	7				

Tablo 8'deki veriler incelendi inde $NS=54$, $PS=49$, $ES=7$, $MD1 SO=57.85$, $ST=3124.0$, $MD2 SO=45.55$, $ST=2232.0$ oldu u görülmektedir. Bu veriler do rultusunda makamsal dikte 1 ve 2'den alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadı ı görülmektedir [$Z=-1.469$, $p=0.142$].

Ara tırmanın ikinci alt problemine ili kin bulgular

Ara tırmaya katılan ö rencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri; cinsiyet, ya , mezun olunan lise, e itim aldıkları mesleki müzik e itim kurumu, e itim alınan sınıf düzeyi ve çalgı de i kenlerine göre farklılık gösterip göstermedi i tablolar halinde incelenmi tir.

Tablo 9. Cinsiyete Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Cinsiyet	N	x	SS	t	p
Erkek	53	61.58	29.340	1.596	0.113
Kız	57	53.04	26.858		

Tablo 9'daki cinsiyet faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, ara tırmaya katılan erkek ö rencilerin aritmetik ortalamalarının $x=61.58$, kız ö rencilerin aritmetik ortalamalarının $x=53.04$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [$t=1.596$, $p=0.113$].

Tablo 10. Ya a Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Ya	N	x	SS	F	p
19-21	44	61.59	22.802	0.714	0.584
22-24	49	54.76	30.555		
25-27	9	48.89	36.050		
28-30	4	48.50	36.263		
31 ve üzeri	4	65.00	33.397		

Tablo 10'daki ya faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, 19-21 ya ın aritmetik ortalamalarının $x=61.59$, 22-24 ya ın aritmetik ortalamalarının $x=54.76$, 25-27 ya ın aritmetik ortalamalarının $x=48.89$, 28-30 ya ın aritmetik ortalamalarının $x=48.50$, 31 ve üzeri ya ın aritmetik ortalamalarının $x=65.00$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [**F=0.714, p=0.58400.05**].

Tablo 11. Mezun Olunan Liselere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Mezun Olunan Lise	N	x	SS	t	p
Güzel Sanatlar	71	61.66	26.240	2.300	0.023*
Di er	39	48.95	30.306		

Tablo 11'deki ara tırmaya katılan ö rencilerin mezun oldukları liselere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan ö rencilerin aritmetik ortalamalarının $x=61.66$, di er liselerden mezun olan ö rencilerin aritmetik ortalamalarının $x=48.95$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın oldu u görülmektedir [**t=2.300, p=0.023M0.05**]. Ba ka bir anlatımla, güzel sanatlar lisesinden mezun olan ö rencilerin dikte puanlarının, di er liselerden mezun olan ö rencilerin dikte puanlarına göre daha yüksek oldu u görülmü tür. Buna göre makamsal dikte yazmada güzel sanatlar liselerinden mezun olan ö rencilerin di er liselerden mezun olan ö rencilere göre daha ba arılı oldu u söylenebilir.

Tablo 12. Fakülteye Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Fakülte	N	x	SS	t	p
Güzel Sanatlar	47	55.85	32.033	-0.416	0.678
E itim	63	58.13	25.344		

Tablo 12'deki fakülte faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, ara tırmaya katılan güzel sanatlar fakültesi ö rencilerinin aritmetik ortalamalarının $x=55.85$, e itim fakültesi ö rencilerinin aritmetik ortalamalarının $x=58.13$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [**t=-0.416, p=0.67800.05**].

Tablo 13. Sınıf De i kenine Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	x	SS	t	p
2. Sınıf	40	63.35	27.722	1.753	0.082
3. Sınıf	70	53.61	28.177		

Tablo 13'teki sınıf faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, ara tırmaya katılan 2. sınıf ö rencilerinin aritmetik ortalamalarının $x=63.35$, 3. sınıf ö rencilerinin aritmetik ortalamalarının $x=53.61$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [**t=1.753, p=0.08200.05**].

Tablo 14. Çalgılara Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Çalgılar	N	x	SS	F	p
Ba lama	31	60.35	30.463	0.839	0.592
Gitar	9	52.22	29.537		
Keman	36	52.75	28.638		
Viyola	7	54.86	12.980		
Viyolonsel	9	60.33	30.659		
Kanun	2	90.50	9.192		

Ud	2	56.00	4.243
Tanbur	1	97.00	
Flüt	5	61.00	22.902
Piyano	4	39.75	20.934
an	4	66.50	39.937

Tablo 14'teki ö rencilerin çalgılarına göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanları aritmetik ortalamaları incelendi inde, ö rencilerden çalgısı ba lama olanların aritmetik ortalamalarının $x=60.35$, çalgısı gitar olanların aritmetik ortalamalarının $x=52.22$, çalgısı keman olanların aritmetik ortalamalarının $x=52.75$, çalgısı viyola olanların aritmetik ortalamalarının $x=54.86$, çalgısı viyolonsel olanların aritmetik ortalamalarının $x=60.33$, çalgısı kanun olanların aritmetik ortalamalarının $x=90.50$, çalgısı ud olanların aritmetik ortalamalarının $x=56.00$, çalgısı tanbur olanların aritmetik ortalamalarının $x=97.00$, çalgısı flüt olanların aritmetik ortalamalarının $x=61.00$, çalgısı piyano olanların aritmetik ortalamalarının $x=39.75$, çalgısı an olanların aritmetik ortalamalarının $x=66.50$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [$F=0.839$, $p=0.59200.05$].

Tablo 15. Cinsiyete Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Erkek	53	58.04	3076.00	1376.00	0.421
Kız	57	53.14	3029.00		

Tablo 15'teki cinsiyet faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendi inde, erkeklerin $SO=58.04$, $ST=3076.00$ oldu u, kızların $SO=53.14$, $ST=3029.00$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [$U=1376.00$, $p=0.42100.05$].

Tablo 16. Ya a Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Ya	N	Sıra Ort.	sd	t ²	p
19-21	44	59.15	4	5.831	0.212
22-24	49	55.12	4		
25-27	9	34.11	4		
28-30	4	51.25	4		
31 ve üzeri	4	72.38	4		

Tablo 16'daki ya faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendi inde, 19-21 ya ın $SO=59.15$, 22-24 ya ın $SO=55.12$, 25-27 ya ın $SO=34.11$, 28-30 ya ın $SO=51.25$, 31 ve üzeri ya ın $SO=72.38$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [$t^2=5.831$, $p=0.21200.05$].

Tablo 17. Mezun Olunan Liseye Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Mezun Olunan Lise	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Güzel Sanatlar	71	59.84	4248.50	1076.50	0.054
Di er	39	47.60	1856.50		

Tablo 17'deki ö rencilerin mezun oldukları liselere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendi inde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan ö rencilerin $SO=59.84$, $ST=4248.50$, di er liselerden mezun olan ö rencilerin $SO=47.60$, $ST=1856.50$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [$U=1076.50$, $p=0.05400.05$].

Tablo 18. Fakülteye Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Fakülte	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Güzel Sanatlar	47	56.39	2650.50	1438.50	0.799
E itim	63	54.83	3454.50		

Tablo 18'deki fakülte faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendi inde, güzel sanatlar fakültesi ö rencilerinin SO=56.39, ST=2650.50 oldu u, e itim fakültesi ö rencilerinin SO=54.83, ST=3454.50 oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [U=1438.50, p=0.79900.05].

Tablo 19. Sınıf De i kenine Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
2. Sınıf	40	68.20	2728.00	892.00	0.002*
3. Sınıf	70	48.24	3377.00		

Tablo 19'daki sınıf faktörüne göre ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendi inde, 2. sınıf ö rencilerinin SO=68.20, ST=2728.00, 3. sınıf ö rencilerinin SO=48.24, ST=3377.00 oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın oldu u görülmektedir [U=892.00, p=0.00200.05]. Ba ka bir anlatımla, 2. sınıfta okuyan ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, 3. sınıfta okuyan ö rencilere göre daha yüksek oldu u görülmü tür. Buna göre makamsal dikte yazmada 2. sınıfta okuyan ö rencilerin 3. sınıfta okuyan ö rencilere göre daha ba arılı oldu u söylenebilir.

Tablo 20. Çalgılara Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Çalgılar	N	Sıra Ort.	sd	t ²	p
Ba lama	31	62.11	10	11.365	0.330
Gitar	9	48.56	10		
Keman	36	50.56	10		
Viyola	7	41.36	10		
Viyolonsel	9	59.94	10		
Kanun	2	103.75	10		
Ud	2	45.50	10		
Tanbur	1	73.00	10		
Flüt	5	50.30	10		
Piyano	4	43.38	10		
an	4	74.25	10		

Tablo 20'deki ö rencilerin çalgılarına göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendi inde, ö rencilerden çalgısı ba lama olanların SO=62.11, çalgısı gitar olanların SO=48.56, çalgısı keman olanların SO=50.56, çalgısı viyola olanların SO=41.36, çalgısı viyolonsel olanların SO=59.94, çalgısı kanun olanların SO=103.75, çalgısı ud olanların SO=45.50, çalgısı tanbur olanların SO=73.00, çalgısı flüt olanların SO=50.30, çalgısı piyano olanların SO=43.38, çalgısı an olanların SO=74.25 oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [t²=11.365, p=0.33000.05].

Ara tırmann üçüncü alt problemine ili kin bulgular

Ara tırmaya katılan ö rencilerin dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerinin ne oldu u, ö rencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerilerinin dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermedi i tablolar halinde incelenmi tir.

Tablo 21. Ö rencilerin A ırlıklı Olarak Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Da ılım

Müzik Türü	f	%
Arabesk Müzik	5	4.5
Türk Halk Müzi i	54	49.1
Klasik Batı Müzi i	10	9.1
Türk Sanat Müzi i	6	5.5
Pop Müzik	27	24.5
Di er Müzikler	8	7.3
Toplam	110	100

Tablo 21'deki veriler incelendi inde, ara tırmaya katılan ö rencilerin %4.5'inin (5 ki i) Arabesk Müzik, %49.1'inin (54 ki i) Türk Halk Müzi i, %9.1'inin (10 ki i) Klasik Batı Müzi i, %5.5'inin (6 ki i) Türk Sanat Müzi i, %24.5'inin (27 ki i) Pop Müzik, %7.3'ünün (8 ki i) Di er Müzikleri dinledi i görülmü tür. Buna göre ara tırmaya katılan ö rencilerin büyük ço unlu unun Türk Halk Müzi i dinledi i söylenebilir.

Tablo 22. Ö rencilerin A ırlıklı Olarak cra Ettikleri Müzik Türlerine Göre Da ılım

Müzik Türü	f	%
Arabesk Müzik	2	1.8
Türk Halk Müzi i	48	43.6
Klasik Batı Müzi i	33	30
Türk Sanat Müzi i	8	7.3
Pop Müzik	17	15.5
Di er Müzikler	2	1.8
Toplam	110	100

Tablo 22'deki veriler incelendi inde, ara tırmaya katılan ö rencilerin %1.8'inin (2 ki i) Arabesk Müzik, %43.6'sının (48 ki i) Türk Halk Müzi i, %30'unun (33 ki i) Klasik Batı Müzi i, %7.3'ünün (8 ki i) Türk Sanat Müzi i, %15.5'inin (17 ki i) Pop Müzik, %1.8'inin (2 ki i) di er müzikleri icra ettikleri görülmü tür. Buna göre ara tırmaya katılan ö rencilerin büyük ço unlu unun Türk Halk Müzi i icra etti i söylenebilir.

Tablo 23. A ırlıklı Olarak Dinlenen Müziklere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

A ırlıklı Olarak Dinlenen Müzik	N	x	SS	F	p
Arabesk	5	63.80	21.811	0.660	0.654
Türk Halk Müzi i	54	56.44	27.706		
Klasik Batı Müzi i	10	47.10	41.062		
Türk Sanat Müzi i	6	72.50	27.833		
Pop Müzik	27	57.33	29.168		
Di er	8	58.25	10.195		

Tablo 23'teki ö rencilerin a ırlıklı olarak dinledikleri müziklere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, arabesk müzik dinleyen ö rencilerin $x=63.80$, Türk Halk Müzi i dinleyen ö rencilerin $x=56.44$, Klasik Batı Müzi i dinleyen ö rencilerin $x=47.10$, Türk Sanat Müzi i dinleyen ö rencilerin $x=72.50$, Pop Müzik dinleyen ö rencilerinin $x=57.33$, di er müzikleri dinleyen ö rencilerin $x=58.25$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadı ı görülmektedir [**F=0.660, p=0.65400.05**].

Tablo 24. A ırlıklı Olarak Dinlenen Müziklere Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

A ırlıklı Olarak Dinlenen Müzik	N	Sıra Ort.	sd	t ²	p
Arabesk	5	53.80	5		
Türk Halk Müzi i	54	54.43	5		
Klasik Batı Müzi i	10	59.20	5	1.962	0.854
Türk Sanat Müzi i	6	70.92	5		
Pop Müzik	27	52.28	5		
Di er	8	58.50	5		

Tablo 24'teki ö rencilerin a ırlıklı olarak dinledikleri müziklere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendi inde, arabesk müzik dinleyen ö rencilerin SO=53.80, Türk Halk Müzi i dinleyen ö rencilerin SO=54.43, Klasik Batı Müzi i dinleyen ö rencilerin SO=59.20, Türk Sanat Müzi i dinleyen ö rencilerin SO=70.92, Pop Müzik dinleyen ö rencilerinin SO=52.28, di er müzikleri dinleyen ö rencilerin SO=58.50 oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$t^2=1.962$, $p=0.85400.05$].

Tablo 25. A ırlıklı Olarak cra Edilen Müziklere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

A ırlıklı Olarak cra Edilen Müzik	N	x	SS	F	p
Arabesk	2	45.50	6.364		
Türk Halk Müzi i	48	57.29	2.098		
Klasik Batı Müzi i	33	54.24	31.311	0.789	0.560
Türk Sanat Müzi i	8	74.63	23.904		
Pop Müzik	17	54.76	26.617		
Di er	2	64.00	11.314		

Tablo 25'teki ö rencilerin a ırlıklı icra ettikleri müziklere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendi inde, arabesk müzik icra eden ö rencilerin $x=45.50$, Türk Halk Müzi i icra eden ö rencilerin $x=57.29$, Klasik Batı Müzi i icra eden ö rencilerin $x=54.24$, Türk Sanat Müzi i icra eden ö rencilerin $x=74.63$, Pop Müzik icra eden ö rencilerinin $x=54.76$, di er müzikleri icra eden ö rencilerin $x=64.00$ oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$F=0.789$, $p=0.56000.05$].

Tablo 26. A ırlıklı Olarak cra Edilen Müziklere Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

A ırlıklı Olarak cra Edilen Müzik	N	Sıra Ort.	sd	t ²	p
Arabesk	2	37.75	5		
Türk Halk Müzi i	48	60.02	5		
Klasik Batı Müzi i	33	53.53	5	4.339	0.502
Türk Sanat Müzi i	8	62.56	5		
Pop Müzik	17	44.32	5		
Di er	2	64.00	5		

Tablo 26'daki ö rencilerin a ırlıklı olarak icra ettikleri müziklere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendi inde, arabesk müzik icra eden ö rencilerin SO=37.75, Türk Halk Müzi i icra eden ö rencilerin SO=60.02, Klasik Batı Müzi i icra eden ö rencilerin SO=53.53, Türk Sanat Müzi i icra eden ö rencilerin SO=62.56, Pop Müzik icra eden ö rencilerinin SO=44.32, di er müzikleri icra eden ö rencilerin SO=64.00 oldu u ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$\mathcal{F}=4.339$, $p=0.502\text{00.05}$].

Sonuç ve Öneriler

Çalı ma grubunda yer alan ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde oldu u, iki dikte arasında pozitif yönde anlamlı bir ili ki oldu u, anlamlı bir farkın olmad ı sonuçlarına varılmı tır. Ö rencilerin büyük ço unlu unun Türk Halk Müzi i dinledi i ve icra etti i, dinlenen ve icra edilen müzik türü de i kenlerine göre makamsal dikte 1 ve dikte 2'den alınan puanların farklılık göstermedi i sonucuna varılmı tır.

Çalı ma grubunda yer alan ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin cinsiyet, ya , ö renim görülen fakülte, sınıf ve çalgı de i kenlerine göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların farklılık göstermedi i, mezun olunan lise de i kenine göre ise farklılık gösterdi i ve güzel sanatlar liselerinden mezun olan ö rencilerin makamsal dikte 1 puanlarının di er liselerden mezun olan ö rencilere göre daha yüksek oldu u görülmü tür.

Çalı ma grubunda yer alan ö rencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin cinsiyet, ya , mezun olunan lise, ö renim görülen fakülte ve çalgı de i kenlerine göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların farklılık göstermedi i, sınıf de i kenine göre ise farklılık gösterdi i ve 2. sınıfta okuyan ö rencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, 3. sınıfta okuyan ö rencilere göre daha yüksek oldu u sonucuna varılmı tır.

Mesleki müzik e itimi alan ö rencilerin müziksel itme derslerinde makamsal dikte yazma becerilerinin geli tirilerek makamsal ezgileri daha fazla tanınmaları sa lanmalıdır. Ayrıca mesleki müzik e itimi kurumlarında verilen kulak e itiminde kullanılacak makamsal ezgilerin çe itli seviyelerde (kolay, orta, ileri düzey vb.) olu turulup, hazırlanıp, uygulanmasına olanak sa layacak çalı malara yer verilmelidir.

Ö rencilerin dikte yazma becerilerini geli tirebilmek için gruplar olu turularak, ders dı nda da çalı maları te vik edilebilir. Ö rencilerin yararlanacakları dikte yazma becerilerini geli tirmeye yönelik yeni kaynaklar (metod kitapları, müziksel itme kitapları) olu turulabilir.

Kaynaklar

Apaydınlı, Köksal. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Ö rencilerinin Müziksel itme-Okuma-Yazma Dersinde Kar ıla tıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2006.

Aybars, Bedri. Türk Müsikisi Temel Bilgileri. Ankara: kinci Adam Yayınları, 2011.

Babacan, M., Devrim. "Çevrimiçi itme E itimi Uygulamalarının Kar ıla tırılmalı ncelemesi". E itim ve Ö retim Ara tırmaları Dergisi, 4(3). (2015): 24-35. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/04.m_devrim_babacan.pdf adresinden edinilmi tir.

Ba cı, Hakan. "Müziksel itme, Okuma ve Yazma E itiminde Uygulanabilecek Yaratıcı Etkinlikler". İdil Dergisi, 3(2). (2015): 115-127. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=687423> adresinden edinilmi tir.

Ba , Ercan. Ezgi Kalıpları Kullanılarak Ba langıç Solfej ve Dikte E itimine Yönelik Bir Model Üzerine Ara tırma. Yayınlanmamı doktora tezi. Malatya: nönü Üniversitesi, 2015.

Belge, Ozan. Müziksel itme Okuma Yazma Dersinde Ba arıyı Ölçmeye Yönelik Bir Model Önerisi. Yayınlanmamı doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2017.

Deniz, Ünsal. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Ö rencilerinin Müziksel itme Okuma ve Yazma Dersinin Ö retim Programında Yer Alan Kazanımlara Ula ma Durumlarının De erlendirilmesi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Malatya: nönü Üniversitesi, 2009.

Dönmez, A., Orhan. Türk Halk Müzi i Ezgilerinin Müzik E itimi Alanında Müziksel itme-Okuma E itiminde Kullanılabilirli ine Yönelik Bir Çalı ma. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2015.

Ertürk, Yasemin. Müzik Ö retmenli i Lisans Programındaki Müziksel itme Okuma Yazma E itiminin Piyano E itimine Etkisine Yönelik Ö renci ve Ö retim Elemanı Görü lerinin De erlendirilmesi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Bursa: Uluda Üniversitesi, 2018.

Gençel Ataman, Özge. "Müzik Ö retmeni Adaylarının Müziksel itme Okuma Yazma Dersleri Ba arılarının Bazı De i kenler Açısından ncelenmesi (Balıkesir Üniversitesi Örne i)". *Uluda Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi*, 26(2), (2013): 455-471. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/153512> adresinden edinilmi tir.

Hasar, Serhat. Müziksel itme Okuma ve Yazma Dersinde Uygulanan Geleneksel Türk Müzi i Solfej E itiminin De erlendirilmesi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Bursa: Uluda Üniversitesi, 2016.

Karadeniz, M., Ekrem. Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları. Ankara: Türkiye Bankası Kültür Yayınları, 1983.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Ara tırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları, 2009.

Karkın, A., Metin. & Ba , Ercan. "Ba langıç Solfej ve Dikte Ö retiminde Ezgi Kalıpları Modelinin Uygulanması Örne i". *nönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(13), (2016): 199-209. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/716809> adresinden edinilmi tir.

Kurtuldu, Suat. Türk Müzi i Nazariyatı Temel Teorik Bilgiler Makamlar Usuller. Trabzon: Trabzon Büyük ehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.

Lavignac, Albert. Musiki Terbiyesi. (Abdulhalik. Denker, çev. ed.). stanbul: Kanaat Kitabevi, 1939.

Nazlımo lu, Eda. Müziksel itme Okuma Yazma Derslerinde Bilgisayar Destekli Programlı Ö retim Yönteminin Etkilili i. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2016.

Özaltuno lu, Özlem. "Moveable-Do" Metodunun Lisans Ö rencilerinin Dikte Yazma Becerilerinin Geli tirilmesine Etkisi. Yayınlanmamı doktora tezi. Malatya: nönü Üniversitesi, 2011.

Özçelik, Sadık., Kazkayası, Mustafa. & Civitçi, D. Müzik E itiminin Müzikal itme ve Algılama Üzerine Etkisi. *Gazi E itim Fakültesi Dergisi*, (3), (1998): 67-76.

Özdemir, Osman. Müziksel itme Okuma ve Yazma Dersinin Ölçme-De erlendirme Uygulamaları Üzerine Bir Ara tırma. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, 2018.

Özgül, Yusuf. & Tanımmı , G. Elif. "Ezgisel Dikte Çalı malarında Bilgisayar Destekli E itimin Ö renci Ba arısına Etkileri". *Sanat E itimi Dergisi*, 4(2), (2016): 143-158. <http://www.sanategitimdergisi.com/makale/pdf/1474906209.pdf> adresinden edinilmi tir.

Özgür, Ülkü. & Aydo an, Salih. Müziksel itme Okuma E itimi ve Kuram-1. Ankara: Arkada Yayınevi, 2006.

Özkan, ., Hakkı. Türk Musikisi Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velveleri. stanbul: Ötüken Ne riyat, 2006.

Öztürk, B., Metehan. Solfej Ö retim Yöntemlerinin Bando Okullar Komutanlı ı 9. Sınıf Müziksel itme Okuma ve Yazma Derslerinde Kullanılabilirli i. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010.

en, Yavuz ve Burç, Nabi. "Makam Tanımada Önem Ta rıyan Faktörler ve Ö rencilerin Basit Makamları Tanımadaki Yeterlilikleri". *idil* 5.27 (2016): 1937-1965.

endurur, B., nci. Müziksel itme Okuma ve Yazma E itiminin Keman E itimine Etkisi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2017.

Tekin Gürgen, Elif. "İk ö retim Ö rencilerine Yönelik Müziksel itme Testinin Geli tirilmesi". *Uluslararası Sosyal Ara tırmalar Dergisi*, 1(3), (2008): 367-377. www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi3/sayi3_pdf/tekingurgen_elif.pdf adresinden edinilmi tir.

Tufan, Enver. "Birinci Ama Müzik Özel Yetenek Sınav Sonuçlarının Müziksel itme Okuma Yazma Dersi Sonrasındaki Durumu". *Nwsa Fine Arts*, 7(2), (2012): 214-225. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/186544> adresinden edinilmi tir.

Uçan, Ali. Müzik E itimi Temel Kavramlar- İkeler-Yakla ımlar. Ankara: Adalet Matbaası, 1997.

Ünal, H., Cevahir. Müzik Ö retmeni Yeti tiren Kurumlardaki Ö rencilerin Müziksel itme Okuma Yazma Geli imlerinin Çe itli De i kenlere Göre ncelenmesi. Yayınlanmamı yüksek lisans tezi. Bolu: Abant zzet Baysal Üniversitesi, 2018.

Yavuzo lu, Nail. Türk Müzi inde Makamlar ve Seyir Özellikleri. stanbul: Pan Yayıncılık, 2009.

Yayla, Fatih. "Müziksel itmenin Temel Prensipleri". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi E itim Fakültesi Dergisi, 7(12), (2006): 28-38.

Yıldırım, Faruk. Kulak E itimi Derslerinde Makamsal Türk Müzi i Ezgilerinden Yararlanmaya Yönelik Bir Model Önerisi ve Ö renci Ba arısına Etkisi. Yayımlanmamı doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2012.

Yıldız, Filiz. Müziksel itme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Ö retiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirli i. Yayımlanmamı yüksek lisans tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, 2013.

DETERMINING OF MAQAM DICTATION WRITING SKILLS OF MUSIC EDUCATION STUDENTS IN MUSICAL HEARING LESSON

Nabi BURÇ
Yavuz EN

Abstract

In this study, it was aimed to determine the maqam dictation writing skills of students studying Music Sciences in Faculty of Fine Arts Department and studying in Music Education Department in Fine Arts Education Department of Kâzım Karabekir Education Faculty in Atatürk University. The study is important in determining the skills of the students participating in the research in writing maqam dictation and revealing the similarities-differences according to various variables. The research model consists of descriptive design. In this study, the application of music maqam dictation writing skills was determined for the students who took music education. In order to determine the dictation writing skills, the melodies prepared by the researchers in the Bûselik, Hicaz, Nihavend and Kürdî maqams, which were previously studied by the students and were considered suitable to the tampere system and could be performed with the piano, were firstly evaluated in terms of their suitability to the level of the maqam and the level of the students. In the application of the study; students were listened to the maqam melodies and asked to note the melodies they were listening to. In the study, it was concluded that the students' maqam dictation writing skills were slightly above the middle level and there was a positive significant relationship between the two dictations, and there was no significant difference. According to the findings, it was concluded that students' dictation scores differed according to the variables of high school and grade, and did not differ according to variables such as gender, age, faculty, instrument, mainly listened music genre and mainly performed music genre.

Keywords: Music education, musical hearing, maqam dictation